DOMINIKA PLUTA <https://orcid.org/0000-0001-6246-9566>

MAGDALENA KRÓL <https://orcid.org/0000-0003-2842-8255>

TADEUSZ DOBOSZ <https://orcid.org/0000-0003-0413-9109>

Zakład Technik Molekularnych Katedry Medycyny Sądowej Uniwersytetu Medycznego
we Wrocławiu

Plany ścieżki muzealnej Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu

ABSTRACT

Plans for the museum path of the Medical University in Wrocław

People have always been interested in discovering their past and seeking answers to their existential questions. Therefore institutions like museums, which collect exhibits related to the history and development of humans, have been known since antiquity. However, museology today has changed and is no longer confined to establishments related to popular fields like painting, sculpture and archaeology. Nowadays, there are also museums dedicated to medical sciences, which present the history of humanity in the sphere of its biological development. The Medical University in Wrocław can boast of several such establishments, although so far they have been treated as separate institutions. For this reason, the idea was created to combine them all into a single museum route, and to make it available to a broader visitor base. Thanks to this, people can view items from old and modern medicine practice located in many different sites, allowing them to deepen their knowledge and expand their interests. To make it easier for visitors to navigate through such a diverse complex, a special museum path has been created, along with a description of each location.

Keywords: medical museums, museum path, Wrocław Medical University

Słowa kluczowe: muzea medyczne, ścieżka muzealna, Uniwersytet Medyczny Wrocław

Wstęp

Powszechnie wiadomo, że człowiek od wieków oprócz chęci ciągłego parcia do przodu zgodnie z duchem postępu i cywilizacji był również zafascynowany możliwościami odkrywania przeszłości nie tylko świata, ale także siebie samego. Ludzie szukają odpowiedzi na istotne pytania dotyczące ich pochodzenia oraz sensu egzystencji, a wiedzę w tym zakresie pozwala im bez wątpienia zgłębić znajomość historii. Ze względu na chęć upamiętnienia zdarzeń, zwyczajów oraz przeróżnych atrybutów życia z dawnych czasów zaczęto tworzyć muzea, czyli odrębne instytucje mające na celu gromadzenie, badanie oraz ochronę wszelkich możliwych dóbr o wartości historycznej bądź artystycznej. Nazwa pochodzi z łacińskiego terminu *musaeum*, które z kolei zostało zaczerpnięte z greckiego *mouseion* – oznaczającego miejsce poświęcone muzom, boginiom sztuki i nauki¹. Zatem jak widać, współczesne znaczenie tego słowa nie odbiega zbyt od tego pierwotnego, gdyż w istocie obecne muzea wręcz obfitują w eksponaty związane już nie tylko z malarstwem czy rzeźbą, ale także te, które pochodzą ze świata nauk ścisłych.

Współcześnie muzea stanowią doskonały miernik i wyznacznik kultury danego kraju, miejsca, obszaru. I choć ich historia sięga blisko 2500 lat, a w samej Polsce funkcjonuje już 819 muzeów (stan na 1 kwietnia 2019 roku), skupiających się na przeróżnej tematyce, to przeciętnemu człowiekowi słowo „muzeum” wciąż kojarzy się wyłącznie z obrazami, rzeźbami czy też innymi dziełami sztuki². Bardzo dużo osób nie zdaje sobie sprawy z istnienia takich placówek, jak chociażby muzea przyrodniczo-medyczne czy też anatomiczne, które prezentują historię ludzkości w zakresie jej rozwoju cywilizacyjnego oraz biologicznego. Wystawiane w profesjonalnych zakładach eksponaty, niegdyś często służące nauczaniu anatomii i fizjologii, były gromadzone przez jednostki naukowo-dydaktyczne przez bardzo wielu lat. Co prawda, dostęp do tego typu zbiorów zazwyczaj jest mocno ograniczony ze względu na ich specyfikę i z uwagi na troskę o cenne przedmioty, coraz częściej jednak można zaobserwować różnego rodzaju wydarzenia, takie jak Dolnośląski Festiwal Nauki, mające na celu promocję nauk biologiczno-medycznych, które umożliwiają wszystkim zainteresowanym osobom wstęp na wystawy poświęcone nie tylko ludzkiemu ciału, ale także różnym procesom patologicznym obejmującym jego narządy czy też tkanki. Tworzenie takich preparatów służyło kiedyś wyłącznie celom dydaktycznym, przede wszystkim dlatego, iż dużo dokładniej oddawały one rzeczywisty obraz niż dawne szkice. Niestety, do czasów współczesnych stosunkowo niewiele eksponatów zachowało się w stanie niezmienionym, na co miało wpływ wiele czynników, m.in. warunki przechowywania, kradzieże i akty wandalizmu podczas minionych wojen. Kolejnym problemem jest również to, iż obecnie wykonanie nowych preparatów jest w zasadzie niemożliwe z powodów bioetycznych. Dlatego też tak ważne wydaje się odpowiednie dbanie o stare eksponaty ze względu na ich unikatowość i aby mogły przetrwać jak najdłużej.

¹ B. Pabian, *Muzea jako atrakcja turystyczna i cel podróży. Przykład japońskiego miasta Nara*, „Turystyka i Rekreacja” 2016, nr 17, s. 2.

² D. Folga-Januszewska, *1000 muzeów w Polsce. Przewodnik*, Olszanica 2011, s. 8; MKiDN, *Wykaz muzeów*, <http://bip.mkidn.gov.pl/pages/rejestry-ewidencje-archiwa-wykazy/rejestry-muzeow.php> [dostęp: 1.04.2019].

Mimo że muzea przyrodniczo-medyczne nie są tak popularne, jak muzea historyczne czy archeologiczne, to występują one w większości krajów świata. Również w Polsce niecodziennych widoków możemy uświadczyć, odwiedzając chociażby placówki należące do Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu, m.in.: Muzeum Anatomii Prawidłowej mieszczące się przy Collegium Anatomicum, Muzeum Medycyny Sądowej przy Katedrze i Zakładzie Medycyny Sądowej, zbiory mulaży Kliniki Dermatologii oraz Muzeum Ginekologii³. Co prawda, do tej pory wstęp do większości z tych budynków był zarezerwowany wyłącznie dla studentów określonych kierunków lub w wyjątkowych przypadkach dla wcześniej umówionych niewielkich grup, jednakże w najbliższym czasie może to ulec zmianie, gdyż plan zrewolucjonizowania i otwarcia tych placówek dla wszystkich zwiedzających wkrótce zostanie zrealizowany. Jego ideą naczelną jest zamiar połączenia tych miejsc w jedną trasę muzealną, która pozwoliłaby odwiedzającym przyjrzeć się historii niegdysiejszej wrocławskiej (i nie tylko) medycyny z różnych perspektyw. Taki sposób zwiedzania z pewnością dałby szerszy pogląd na nauki medyczne, ich rozwój, a także wyzwania i zagrożenia, z jakimi musiały się mierzyć kiedyś i obecnie. Wielu młodych ludzi nie interesują już suche fakty przedstawiane na kartach grubych książek, dlatego też zaprezentowanie im tego samego w sposób skoncentrowany, spójny i praktyczny przyczyniłoby się do rozpowszechnienia wiedzy historycznej oraz zachęciło do poszerzania zainteresowań. Dzięki temu zwiedzający zachowaliby niezapomniane wspomnienia na lata, a muzea Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu spełniłyby jedną ze swych najważniejszych misji, czyli edukację przyszłych pokoleń. Biorąc pod uwagę powyższe rozważania, postanowiono wcielić w życie plan ścieżki muzealnej, którą tu krótko scharakteryzowano.

Ścieżka muzealna

Plan ścieżki przedstawiono na mapce (il. I), gdzie zaznaczono lokalizację obiektów wraz z odległościami między nimi. Zwiedzający rozpoczną trasę w punkcie 2 przedstawionym na ilustracji I. Jest to budynek obecnej II Katedry i Kliniki Pediatrii, Gastroenterologii i Żywienia, mieszczącej się przy ulicy M. Curie-Skłodowskiej 50/52 – po przeniesieniu kliniki do nowej siedziby stworzony tam zostanie zespół obiektów muzealnych. Na wysokim parterze widocznym na załączonej fotografii (il. II) planowane jest utworzenie Muzeum Medycyny z zabytkowymi, starymi dokumentami, pieczęciami, sztandarami, insygniami uczelni, dyplomami i fotografiami. Na pierwszym piętrze powstanie Szpital Muzeum, gdzie będzie można obejrzeć m.in. gabinet ordynatora, sale chorych ze starymi łózkami i szafkami szpitalnymi, odwiedzić dawne gabinety zabiegowe, stare rentgeny, pracownie diagnostyczne, a nawet... kuchnię szpitalną. Ze względu na dużą powierzchnię obiektu zagospodarowany zostanie również strych – jako Galeria Straszyleł (zawierająca zbiory fotografii przedstawiające chorych z XIX wieku czy też drastyczne dokumenty, np. dawne protokoły z sekcji zwłok) i Muzeum Pochodów Pierwszomajowych (zbiory akcesoriów z epoki, filmów, zdjęć oraz muzyki). Stara świetlica

³ *Historia UMED Wrocław w latach 1811–1945*, <https://www.umed.wroc.pl/uczelnia-historia> [dostęp: 5.04.2019].

szpitalna zostanie przeznaczona na salę multimedialną do wyświetlania filmów. Warto zwrócić uwagę na spory plac znajdujący się za obiektem – punkt 1, ilustracja 1, który zostanie przeznaczony na parking dla zwiedzających.

II. 1. Przyszły parking wraz z widokiem na Muzeum Uniwersytetu Przyrodniczego. Fot. D. Pluta

Własny parking muzealny ułatwi przyjmowanie grup zorganizowanych i wycieczek. Ponadto za parkingiem powstanie przejście do Muzeum Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu (punkt 3, zaznaczony na il. I). Punkt 4 przedstawiony na ilustracji III to Zakład Anatomii Prawidłowej Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu, mieszczący się przy ul. Chałubińskiego 6a.

W obiekcie znajduje się dość spore Muzeum Anatomii Prawidłowej, posiadające olbrzymią kolekcję gipsowych odlewów, przedstawiających preparaty dydaktyczne dla studentów, zbiory kostne i wiele innych (il. IV). Dodatkowo przed wejściem do muzeum zwiedzający przejdą obok wspaniałej reprodukcji obrazu Rembrandta *Lekcja anatomii doktora Tulpa* (il. V).

Kolejny element ścieżki to Muzeum Medycyny Sądowej (punkt 5, il. VI). Zbiory zostały przeniesione tu z poprzedniej lokalizacji, opisaną w „Opuscula Musealia” w 2017 roku⁴.

⁴ D. Pluta, J. Siuta, R. Susło, T. Dobosz, *Muzeum Medycyny Sądowej przy katedrze Medycyny Sądowej Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu – przeszłość, teraźniejszość, przyszłość*, „Opuscula Musealia” 2016, z. 24, s. 69–75.

Muzeum Medycyny Sądowej

Aranżując wystawę stałą w nowym obiekcie, będziemy nie tyle się opierać na własnych preferencjach, ile uwzględniać opinie zwykłych ludzi na temat tego, co warto tam pokazać, a czego nie. W nowo powstałym obiekcie oprócz pętli wisielczych, mokrych preparatów anatomicznych i prezentacji różnych przemian pośmiertnych, zwiedzający będą mogli obejrzeć stare, zabytkowe stoły sekcyjne, na których na specjalne życzenie mogą być wyświetlane nieszokujące hologramy sekcji zwłok. Ekspozyty drastyczne zostaną zamknięte w odrębnym pomieszczeniu o nazwie Camera Prohibita, zawierającym ekspozyty dotyczące przestępstw seksualnych, zbrodni seryjnych, pedofilii, aborcji i balistyki sądowej. Ze względu na rodzaj zbiorów ta wydzielona część zostanie udostępniona jedynie studentom prawa i medycyny oraz pracownikom obu uczelni.

Wychodząc z Muzeum Medycyny Sądowej, zwiedzający skierują się do punktu 6 – Biblioteki Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu, mieszczącej się przy ul. Karola Marcinkowskiego 2–6 (il. 2). Jest to połowa trasy i goście będą mogli chwilę odpocząć, zjeść posiłek i nabrać sił na dalsze zwiedzanie.

II. 2. Biblioteka Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu. Fot. D. Pluta

W holu będzie stała wystawa starych, zabytkowych książek i atlasów medycznych. Kolejnym punktem (7) na ścieżce muzealnej będzie pomnik przyrody, 150-letni płatan (il. 3), rosnący niedaleko Katedry Patomorfologii (przy ul. K. Marcinkowskiego 1), dysponującej własnym muzeum, które też może być włączone do ścieżki (punkt 8, il. 4).

II. 3. 150-letni platan. Fot. D. Pluta

II. 4. Wejście do Katedry Patomorfologii. Fot. D. Pluta

Po przejściu zaledwie 150 m zwiedzający dotrą do Centrum Symulacji Medycznej (przy ul. T. Chałubińskiego 7a) przedstawionej na ilustracji 5, punkt 9, gdzie będą mogli obejrzeć kolekcję starych fantomów.

II. 5. Centrum Symulacji Medycznej. Fot. D. Pluta

Następnym punktem, już 10 (il. 6), jest I Katedra i Klinika Ginekologii i Położnictwa, mieszcząca się przy ulicy T. Chałubińskiego 3. W placówce znajduje się interesująca wystawa zabytkowych narzędzi ginekologicznych (il. VII).

II. 6. I Katedra i Klinika Ginekologii i Położnictwa (zdjęcie od strony ulicy T. Chałubińskiego). Fot. D. Pluta

Idąc dalej, zwiedzający natrafiają na kolejne pomniki przyrody: 100-letni owocujący miłorząb, co jest rzadkie w naszym klimacie (punkt 10, il. VIII), oraz dąb obrośnięty bluszczem – najstarsze, a zarazem najpiękniejsze drzewo na kampusie (punkt 11, il. IX).

Punkt 12 (il. X) to Klinika Dermatologii, Wenerologii i Alergologii (przy ul. T. Chałubińskiego 1), która mieści Muzeum Mulaży, zawierające woskowe imitacje zmian skórnych (il. XI).

Przedostatnim punktem (14) na ścieżce muzealnej jest galeria położona nad zabytkową salą operacyjną Mikulicza Radeckiego w dawnej Klinice Chirurgii Ogólnej, Gastroenterologii i Endokrynologii przy ulicy Curie-Skłodowskiej 66 (il. XII). Następnie zwiedzający skierują się przez nieużywane główne wejście z zabytkowymi, niedawno odkrytymi i rekonstruowanymi freskami, gdzie po wyjściu natrafiają na medalion-płaskorzeźbę Jana Mikulicza-Radeckiego. Przedstawia on Atenę i Higieję dekorujące znanego naukowca za jego dokonania w dziedzinie medycyny (il. XIII).

Nieco dalej niż zaznaczony punkt 15 na mapie, przy Wybrzeżu Wyspiańskiego 27, znajduje się ostatni punkt zwiedzania – Muzeum Politechniki Wrocławskiej, ukazujące dzieje uczelni. Jest on nieobowiązkowy i będzie dostępny dla chętnych na specjalne życzenie.

Podsumowanie

Ścieżka Muzealna Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu będzie się składać z 15, wartych uwagi punktów: zabytkowych budynków, wystaw, muzeów i pomników przyrody. Warto zwrócić uwagę na niedużą odległość (max 350 m) między poszczególnymi miejscami, co znacznie usprawni zwiedzanie (całość trasy, włączając Muzeum Politechniki, to niespełna 2,5 km, czas jej zwiedzania to około trzy godziny). Niektóre obiekty ujęte w powyższym planie do tej pory otwierały swoje podwoje tylko dla studentów i pracowników Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu, a inne w ogóle były niedostępne. Włączenie ich do ścieżki pozwoli szerokiemu gronu odbiorców poznać Stary Kampus. Mamy nadzieję, że nasz pomysł uatrakcyjni muzealnictwo medyczne i przyczyni się do rozpropagowania tej mało znanej, a jakże ciekawej dziedziny wiedzy.

Bibliografia

- Folga-Januszewska D., *1000 muzeów w Polsce. Przewodnik*, Olszanica 2011.
- Historia UMED Wrocław w latach 1811–1945, <https://www.umed.wroc.pl/uczelnia-historia> [dostęp: 5.04.2019].
- MKiDN, Wykaz muzeów, <http://bip.mkidn.gov.pl/pages/rejestry-ewidencje-archiwa-wykazy/rejestry-muzeow.php> [dostęp: 1.04.2019].
- Pabian B., *Muzea jako atrakcja turystyczna i cel podróży. Przykład japońskiego miasta Nara*, „Turystyka i Rekreacja” 2016, nr 17, s. 2.
- Pluta D., Siuta J., Susło R., Dobosz T., *Muzeum Medycyny Sądowej przy katedrze Medycyny Sądowej Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu – przeszłość, teraźniejszość, przyszłość*, „Opuscula Musealia” 2016, z. 24, s. 69–75.

Dominika Pluta *et al.*

Il. I. Mapa obiektów wchodzących w skład ścieżki muzealnej. Fot. D. Pluta

Il. II. Obecna II Katedra i Klinika Pediatrii, Gastroenterologii i Żywienia. Fot. T. Dobosz

Il. III. Zakład Anatomii Prawidłowej Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu. Fot. D. Pluta

Il. IV. Wnętrze Muzeum Anatomii Prawidłowej. Fot. D. Pluta

II. V. *Lekcja anatomii doktora Tulpa* Rembrandta (reprodukcja). Fot. D. Pluta

II. VI. Muzeum Medycyny Sądowej. Fot. D. Pluta

II. VII. Zabytkowe narzędzia ginekologiczne w Muzeum Ginekologii i Położnictwa. Fot. T. Dobosz

II. VIII. Miłorząb wraz z owocami. Fot. T. Dobosz

Il. IX. Dąb obrośnięty bluszczem. Fot. T. Dobosz

Il. X. Klinika Dermatologii, Wenerologii i Alergologii (zdjęcie od strony ulicy T. Chałubińskiego). Fot. T. Dobosz

Il. XI. Ekspонат z Muzeum Mulaży. Fot. T. Dobosz

Il. XII. Zabytkowa sala operacyjna w dawnej Klinice Chirurgii Ogólnej, Gastroenterologii i Endokrynologii. Fot. T. Dobosz

II. XIII. Płaskorzeźba Jana Mikulicza-Radeckiego. Fot. T. Dobosz